

► Economie

DSO / Strategie, Externe betrekkingen, Portfoliomanagement en Onderzoek

SEPO verbindt en adviseert met portefeuille overstijgende blik over de beleidsthema's van DSO. Het team Onderzoek verzamelt en ontsluit de benodigde informatie en kennis, monitort relevante ontwikkelingen, evalueert beleidsmaatregelen en adviseert hierover voor de DSO-vakgebieden.

Mei 2022

Ambachtelijke maakindustrie in de Haagse regio

Het versterken van de maakindustrie in Den Haag is een van de speerpunten van de Economische Visie+ 2030 (zie RIS 303550). Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen ambachtelijke en hightech maakindustrie. In de werkgelegenheidsmonitor wordt wel de ontwikkeling van de maakindustrie beschreven, maar wordt dit onderscheid niet gemaakt. In opdracht van Economie is door SEPO een verkenning uitgevoerd naar de ambachtelijke kant. De uitkomsten worden in deze Kenniswijzer beschreven.

Afbakening

In overleg met de projectleider ambachtelijke maakindustrie is nog eens goed gekeken naar de definities. Allereerst heeft dat geleid tot een kleine aanpassing van de afbakening van 'Maakindustrie'. Zo wordt gekeken naar de gehele SBI-tak *Industrie*. Dit betekent dat de SBI-klassen *Vervaardiging van dranken* en *Vervaardiging van voedingsmiddelen* zijn toegevoegd, evenals de klassen *Aardolie en steenkoolverwerkende industrie* en *Maken van farmaceutische grondstoffen* (resp. 11,12, 19 en 21).¹

Ten tweede is het onderscheid tussen ambachtelijke en hightech maakindustrie gemaakt op basis van de LISA-topindicator hightech systemen en materialen (HTSM). Deze topindicator wordt op een laag SBI-niveau vastgesteld. Het accent ligt daarbij op het maken van metalen in primaire vorm, het maken van producten van metaal (excl. machines en transportmiddelen), het maken van computers en elektronische en optische apparatuur.

Ten derde is onderscheid gemaakt tussen eenmanszaken en vestigingen met twee of meer werknemers. Dit komt grofweg

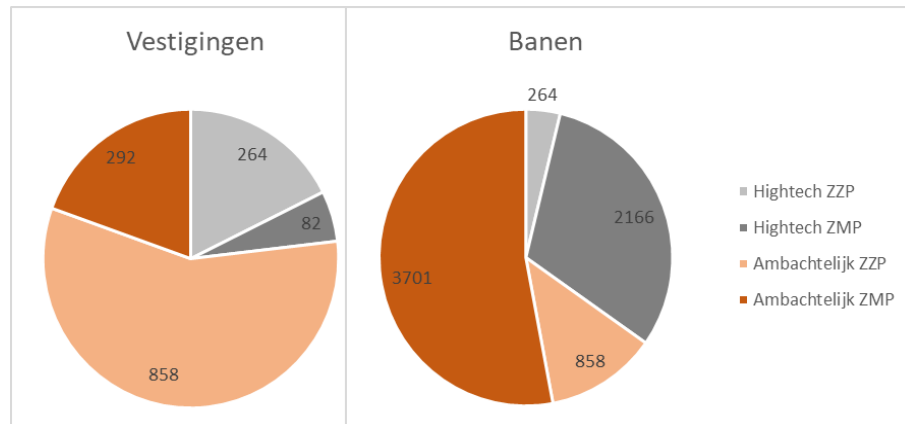
¹ Volgens de Economische visie zitten de klassen 11 en 12 in *Agrifood en tuinbouw*, 19 in *Energie* en 21 in *Zorg*. Het gaat begin 2021 om

respectievelijk 270, 30, 40, 230 banen. Het gaat dus een toevoeging van 570 banen aan de 5.960 banen van de Maakindustrie.

overeen met het onderscheid tussen Zelfstandigen met personeel (ZMP'ers) en Zelfstandigen zonder personeel (ZZP'ers). De focus ligt vooral op de eerste groep omdat die voor het beleid met het oog op groei van de werkgelegenheid het belangrijkste zijn.

Omvang

Op 1 januari 2021 waren er 1496 vestigingen in Den Haag die aan de nieuwe definitie van Maakindustrie voldoen. Hiervan behoren er 346 tot de hightech en 1150 tot de ambachtelijke maakindustrie. In respectievelijk 264 en 858 gevallen gaat het echter om een eenmanszaak. Deze worden in de verdere analyse grotendeels buiten beschouwing gelaten. Bij de 292 ambtelijke bedrijven die geen eenmanszaak zijn, werken in totaal 3700 werknemers. Onderstaande figuur laat de verdeling zien.

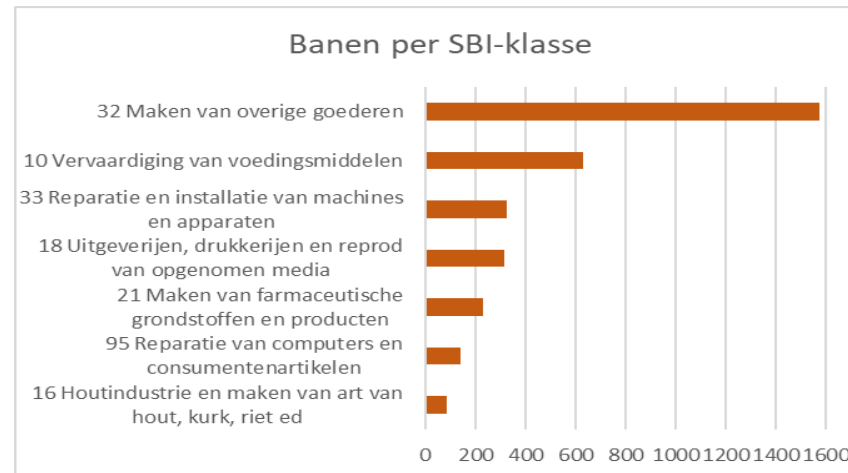
Bron: WGR 2021

De focus van deze verkenning ligt dus op 20% van alle vestigingen en 50% van alle banen in de maakindustrie.

In 254 gevallen gaat het om vestigingen met 2-9 werknemers; 35 vestigingen hebben 10-99 werknemers en 3 vestigingen hebben 100 of meer werknemers.

Type bedrijven

In onderstaande figuur zijn de belangrijkste activiteiten weergegeven waar ambachtelijke vestigingen zich op richten. Veruit de meeste banen zijn gekoppeld aan het *Maken van overige goederen*. Het gaat daarbij echter om één vestiging met bijna 1600 banen. Op de tweede plaats komt het *Vervaardigen van voedingsmiddelen* met ca. 600 banen. Dan volgen *Reparatie en installatie van machines en apparaten*, *Uitgeverijen, drukkerijen en reproductie van opgenomen media* en het *Maken van farmaceutische grondstoffen en producten*, ieder met tussen 100 en 300 banen.

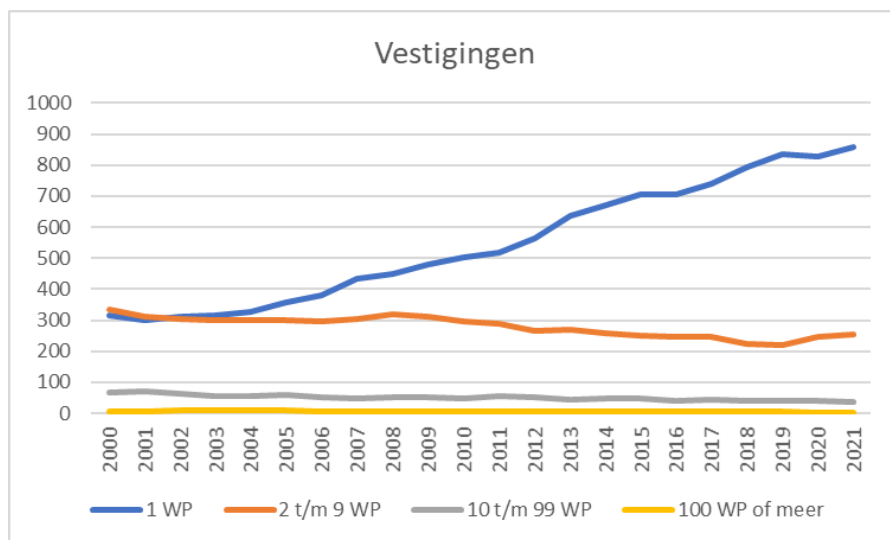

Bron: WGR 2021

Ontwikkeling

Als we kijken naar de ontwikkeling van het aantal vestigingen in de ambachtelijke maakindustrie, dan valt op dat het aantal eenmanszaken de afgelopen jaren sterk is toegenomen. Maar die laten we dus buiten beschouwing. Het aantal vestigingen met 2-9 werknemers laat een daling zien, met een kleine opleving in de laatste twee jaar. Ook het aantal middelgrote vestigingen met 10-99 werknemers is licht afgenomen.

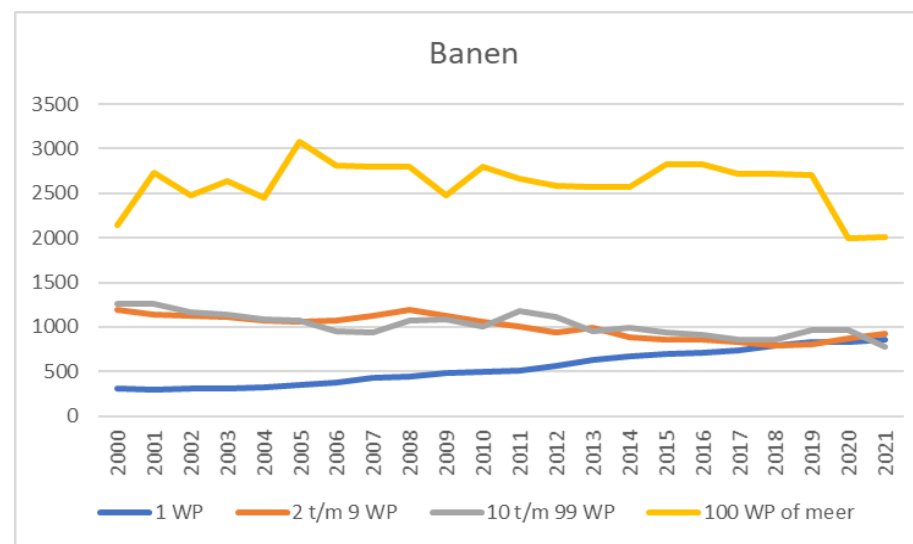
Ten opzichte 2000 is het aantal vestigingen met 2 of meer werknemers gedaald van 407 naar 292, een daling van 28%.²

Bron: WGR 2021

² Ten opzichte van 2010 is het aantal vestigingen met 17% gedaald. Het aantal vestigingen in HTSM daalde in die periode met 23%

Kijken we naar het aantal banen, dan zien we een grilliger beeld. De lichte afname bij vestigingen van 2-9 werknemers en 10-99 werknemers wordt gecompenseerd door de toename van eenmanszaken. Grote fluctuaties zit echter bij vestigingen met meer dan 100 werknemers. Daarbij zien we in 2019 een grote daling die de licht stijgende lijn van de voorgaande jaren teniet heeft gedaan. Ten opzichte van 2000 is het aantal banen bij vestigingen met 2 of meer werknemers gedaald van 4.610 naar 3.700, een daling van 20%.³

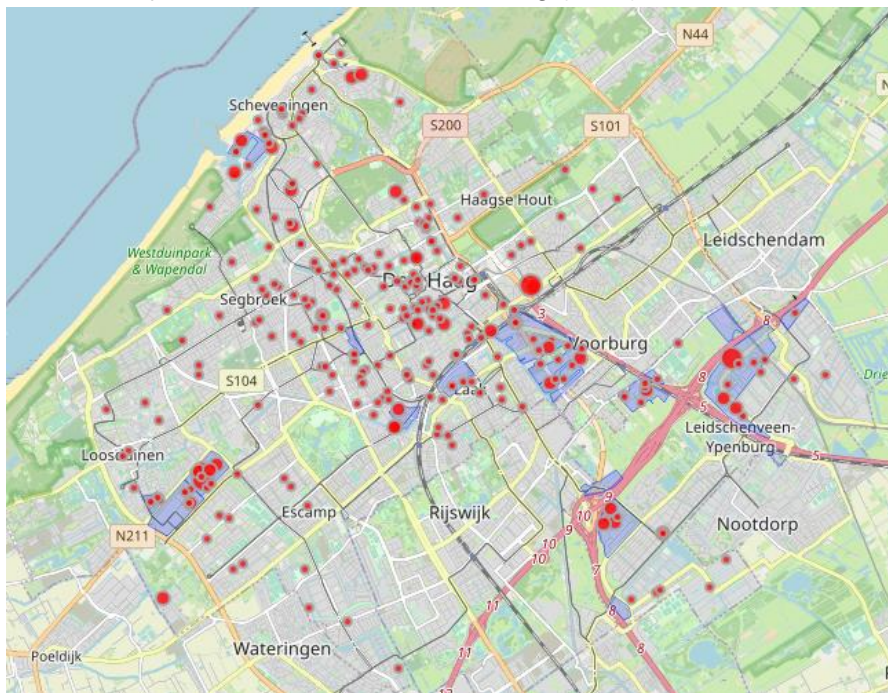
Bron: WGR 2021

³ Ten opzichte van 2010 is het aantal banen met 24% gedaald. Het aantal banen in HTSM groeide daarentegen in die periode met 36%

Bedrijventerreinen

Twee derde van de banen in de ambachtelijke maakindustrie (met 2 of meer werknemers) bevindt zich op een van de 15 Haagse bedrijventerreinen. Het gaat hierbij vooral om grotere vestigingen, want het gaat slechts om een kwart van de vestigingen. De meeste (kleinere) vestigingen zijn verspreid over de stad, met een concentratie in het centrum. Op onderstaande kaart is dat goed te zien.⁴

Ambachtelijke maakindustrie in Den Haag (ZMP)

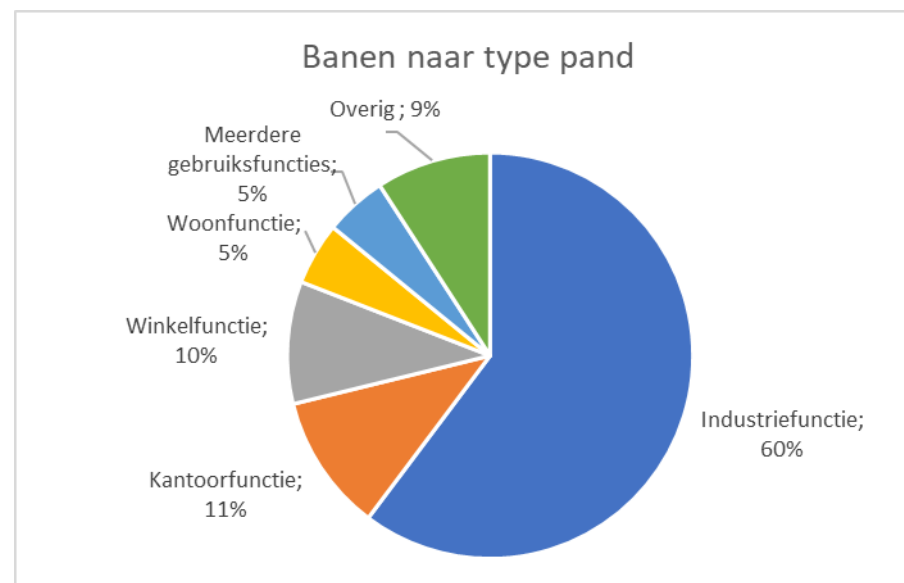

Bron: WGR 2021

⁴ Voor de hightech industrie zijn deze cijfers lager: 23% van de vestigingen en 22% van de banen bevindt op een bedrijventerrein.

Huisvesting

In lijn met het voorgaande zien we dat 60% van de banen te vinden is in een pand met een industriefunctie conform de BAG. Daarnaast is 11% te vinden in een pand met een kantoorfunctie, 10% in een pand met een winkelfunctie en in 5% van de banen heeft het pand meerdere functies. Het betreft hier vooral kleine vestigingen met 2-9 werknemers.

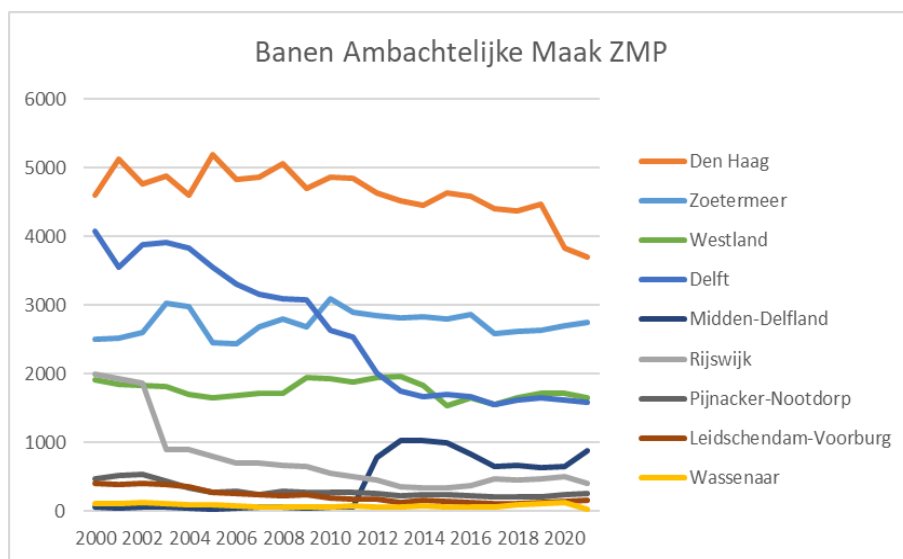

Bron: WGR 2021

Haagse regio

Den Haag neemt ruim de helft van alle banen in de regio Haaglanden voor haar rekening. Voor de ambachtelijke maakindustrie is dat aandeel aanzienlijk lager, namelijk een derde. Den Haag heeft in deze sector nog wel de meeste banen.

Onderstaande figuur laat de ontwikkeling van het aantal banen in de regiogemeenten zien. Opvallend is de sterke daling van het aantal banen in Delft en Rijswijk.⁵ Verder is Midden-Delfland de enige gemeente waarbij het aantal banen in 2021 flink groter is dan in 2000. Waarschijnlijk is dit toe te schrijven aan de ontwikkeling van het industrieterrein de Harnaschpolder.

Bron: WGR 2021

⁵ In Delft is wel het aantal banen in de hightech maakindustrie met 6% gegroeid ten opzichte van 2000, maar dit compenseert niet het verlies aan banen in de ambachtelijke maakindustrie.

In totaal telde de regio begin 2021 11.400 banen in de ambachtelijke maakindustrie. Dat zijn er ruim 4.700 minder dan begin 2000; een daling van 29%.

Binnen de regio is de belangrijkste activiteit het *Maken van overige goederen* en het *Vervaardigen van de voedingsmiddelen* (resp. 31% en 22%). Ook de *Reparatie en installatie van machines en apparaten* is met een aandeel van 11% van belang. Het aandeel van de overige klassen is kleiner dan 10%. Tussen de gemeenten onderling zijn er accentverschillen. Zo heeft Den Haag veel banen bij het *Maken van overige goederen* en het *Vervaardigen van voedingsmiddelen*, Delft heeft veel banen bij het *Maken van chemische producten*, Zoetermeer bij het *Vervaardigen van voedingsmiddelen* en de *Installatie en reparatie van machines*. Het Westland heeft ook veel banen bij het *Vervaardigen van voedingsmiddelen* en *Installatie en reparatie van machines*. En Midden-Delfland heeft veel banen bij het *Maken overige goederen*.

In de top 10 van grootste vestigingen in de Haagse regio staan vier sociale werkvoorzieningen (*Maken van overige goederen*). In totaal gaat het om 3.400 banen (30% van alle banen in de ambachtelijke maakindustrie). Andere grote vestigingen zijn DSM Food in Delft (*chemische producten*), Nutricia in Zoetermeer (*voedingsmiddelen*), Dräger Nederland in Zoetermeer (*installatie en reparatie van machines*), Kone in Den Haag (*installatie en reparatie van machines*) en Astra Zeneca in Den Haag (*farmaceutische producten*) en Luiten in Zoetermeer (*voedingsmiddelen*).

Samenvatting

De ambachtelijke maakindustrie in Den Haag telt 3.700 banen. Eenmanszaken zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Daarnaast telt Den Haag nog 2.170 banen in de hightech industrie.

Ten opzichte van 2000 is het aantal banen in de ambachtelijke maakindustrie in Den Haag met 20% gekrompen.

Twee derde van de banen is te vinden op een van de Haagse bedrijventerreinen. Het gaat dan vooral om de grotere vestigingen. Kleinere vestigingen zijn over de hele stad verspreid met een concentratie in het centrum.

Ook in de regiogemeenten is de ambachtelijke maakindustrie gekrompen. Dit geldt vooral voor Delft en Rijswijk.

Veel banen in de regio zijn verbonden aan de sociale werkvoorziening (30%). Vier van de tien grootste vestigingen behoren hiertoe, waaronder een in Den Haag. Daarnaast heeft Delft een accent in het maken van chemische producten, Zoetermeer en Den Haag in het vervaardigen van voedingsmiddelen en Zoetermeer en Westland in de installatie en reparatie van machines.

Meer informatie in Den Haag in Cijfers

Meer informatie, feiten en cijfers, en rapportages over Den Haag zijn te vinden via Den Haag in Cijfers. Cijfers op buurt- wijk- en stadsdeelniveau zijn ook in verschillende presentatievormen (tabellen, grafieken, kaarten) te raadplegen op internet via Den Haag in Cijfers, dé bron voor statistische informatie over de gemeente Den Haag.

Den Haag in Cijfers is te raadplegen via www.denhaag.incijfers.nl.

COLOFON

Uitgave

Gemeente Den Haag
DSO / SEPO - Onderzoek
Mei 2022

Inlichtingen

DSO / SEPO - Onderzoek
Henk van Andel (06-11326198 / henk.vanandel@denhaag.nl)

De dienst Stedelijke Ontwikkeling aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid inzake het gebruik en toepassing van de gepresenteerde gegevens. Afwijkingen in absolute aantallen en percentages kunnen veroorzaakt worden door afrondingen. Bij gebruik van cijfers is bronvermelding verplicht.